

## LLIBRES

## CRÍTICA LITERÀRIA

Jordi Vilarrodà

## Noucentisme: saber d'on venim

A Catalunya som un país de dicotomies, i una d'aquestes és la de modernisme versus noucentisme. El primer, amb tot el pes de la seva enlluernadora estètica, sobretot en l'arquitectura i, literàriament, amb una generació espectacular d'escriptors (de Joan Maragall a Raimon Casellas passant per Víctor Català i tants d'altres), va guanyar la partida. En un moment donat –i això ho sabran aquells que hagin estudiat en determinades èpoques a determinades universitats– el noucentisme quedava més aviat situat en un segon terme.

El filòleg Josep Murgades, recentment jubilat, s'havia format en aquest ambient, en la primera promoció d'estudiants que va sortir de la Universitat Autònoma de Barcelona. Més d'una vegada ha explicat que el seu interès pel noucentisme va ser, en part, el resultat d'una reacció, una manera de portar la contrària a un entorn en què aquest moviment era vist gairebé com un parèntesi entre del modernisme i les avantguardes, igualment fascinants pel seu caràcter trencador. I com diu Murgades, el noucentisme mereix una especial atenció perquè, si bé aquests altres corrents ens connecten amb els que al mateix temps es donaven a Europa, el noucentisme és genuïnament català.

Murgades ha recollit ara tot el que ha escrit sobre el tema en un sol volum. De fet, ell va dedicar la seva tesi doctoral a Eugeni d'Ors, *Xènius*, personat-



ge sempre controvertit quan el mirem des d'aquí pel fet d'haver-se'n anat a Madrid i haver-se decantat, després, pel suport al franquisme. Però abans d'això, ideòleg absolut del noucentisme, que va inspirar l'acció de govern ara unànimement valorada de la Mancomunitat de Catalunya. Murgades ha tingut el mèrit d'estudiar figures com la d'Eugeni d'Ors i, en general, el noucentisme des d'una perspectiva analítica, no fent-se'n militant: "El noucentisme ha estat –i és– per a mi un camp d'estudi, una vida d'especialització acadèmica. No pas una fe, ni una heretgia, ni un model, ni un estigma, ni res de tot això", afirma. A tra-

vés dels *escrits* (noteu que no parla d'*estudis*, sinó que utilitza aquest terme gairebé humil) repassa diferents aspectes d'un moviment que va actuar des del poder (des de les poques institucions que tenia el seu abast en aquell moment) per configurar el país. La Mancomunitat, sí, però abans l'Institut d'Estudis Catalans, fundat l'any 1907. Encara en vivim, en certa manera, d'aquell impuls al país que va propiciar el noucentisme, de les institucions que va crear i del programa que va començar a implantar (vegeu, si no, la xarxa de biblioteques concebuda en aquell moment o la figura del mateix Pompeu Fabra). Revisar el noucentisme a través de la ingent i sòlida obra del professor Murgades és saber d'on venim.

### ESCRITS SOBRE NOUCENTISME

Autor: Josep Murgades  
Editorial: Universitat de Barcelona  
Any d'edició: 2022  
Nombre de pàgines: 548

Núria Tomàs Mayolas

## Els pobles que canten

L'Ajuntament de Barcelona i l'editorial Libros del Zorro han recuperat *El més petit de tots*, un llibre escrit i il·lustrat per Lola Anglada i Sarriera, que va ser publicat l'any 1937 –en plena Guerra Civil pel Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya. A l'autora se li va demanar que donés veu a una estatueta metàl·lica d'uns 10 cm d'alçada, un infant, fill de la Revolució, vestit de milicià, amb una granota d'obrer i una gorra frígia, que alçava el puny esquerre i que portava una senyera a l'altra mà. El mateix Comissariat l'havia encarregat a l'escriptor Miquel Paredes, i la venia a 3 pessetes per recaptar fons per a les milícies del Front d'Aragó; també havia encomanat a Pere Quart que adaptés la lletra de la cançó popular catalana *Els tres tambors*, el protagonista de la qual dona nom a la figureta, arrodonint així tota una operació de marxandatge amb l'objectiu de promoure els valors de la República i justificar la necessitat de lluitar contra el feixisme, a dins i a fora del territori català.

El llibre, dirigit tant a infants com a adults, transmet un discurs idealista d'una societat que ha de ser generosa, educada, noble, justa, fraternal, que



estima i que ensenya a estimar. En cadascun dels onze capítols en què s'estructura, "El més petit de tots" va al·lisonar infants, pagesos, burgesos i obrers, per tal que es mobilitzin a favor d'aquesta societat que està amenaçada.

Tant en el text com en les il·lustracions, és molt present la influència del noucentisme. Gràficament, cada capítol s'inicia amb una sanefa a l'encapçalament i una caplletra, i es tanca amb un culdellàntia, que, com la resta de les

il·lustracions, està realitzat a ploma i tinta negra i es combina puntualment amb una taca plana de color.

L'obra s'ha editat amb molta cura respecte a l'original –justament ha estat premiada pel Ministeri de Cultura i Esport com a tercer millor llibre editat del 2021, en la categoria d'obres generals i de divulgació– i quasi podríem dir que és un facsímil si no fos pels dos epílegs que s'hi han afegit, escrits per dues especialistes en literatura infantil i juvenil catalana: el de Montserrat Castillo, que ens explica qui va ser Lola Anglada i com va repercutir en la seva trajectòria el seu ferm compromís amb la República; i el de Teresa Mañà, que ens emmarca la publicació en el context editorial de l'època.

### EL MÉS PETIT DE TOTS

Autora/il·lustradora: Lola Anglada i Sarriera  
Editorial: Libros del Zorro Rojo  
Lloc i any d'edició: Barcelona, 2021  
Nombre de pàgines: 104